

ԱՊԱԳԻՆՅ

ԽԳ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2411 ԵՐԿՈՒԾԱԲԹԻ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2023
• VOL. XLIII, NO 2411 • 20 NOVEMBRE 2023 • MONDAY, 20 NOVEMBER 2023

Entrusted for over 25 years

Journey Home™ coverage included with new pre-arrangement contracts* (\$595 value)

www.komitas.ca (514) 331-0400

ՊԱՔՈՒ ԺՈՋԵՑ ՊՈՐԵԼԻ ԽՕՍՔԵՐԸ ԿԸ ՈՐԱԿԵ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ՈՒՐ ԿԸ ՎՏԱՆԳԵ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ըստ Ատրպեյճանի պետական ԱՓԱ լրատու գործակալության՝ Ատրպեյճանի արտաքին գործոց նախարարության հրապարակած է հաղորդագրություն ի պատասխան Երուսաղեմի Միության արտաքին և անվտանգության քաղաքականության հարցերով բարձրագույն յանձնակատար Ժոզեֆ Պորելի յայտարարություններուն, ուր Պորելի խօսքերը սեպտեմբերին մեղադրանքներ որ կը սպառնան Ատրպեյճանի գերիշխանության և տարածքային ամբողջականության:

«13 Նոյեմբեր 2023-ին Երուսաղեմի Միության արտաքին յարաբերություններու և անվտանգության քաղաքականության հարցերով բարձրագույն ներկայացուցիչ Ժոզեֆ Պորելի՝ Պրիքսելի մէջ Արտաքին յարաբերություններու խորհուրդի նիստէն ետք տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսի ընթացքին Ատրպեյճանին ուղղուած մեղադրանքները միտումնաւոր կը խեղաթիւրեն իրողութիւնները:

«Հայաստանին միջազգային օրէնքի արժեքափերուն և սկզբունքներուն համապատասխան գործելու խրախուսման հարցին մէջ որեւէ քայլ չձեռնարկած Երուսաղեմի Միության ներկայացուցիչի մեղադրանքները վտանգ կը ներկայացնեն Ատրպեյճանի տարածքային ամբողջականութեան և գերիշխանութեան համար», նշուած է հաղորդագրութեան մէջ:

ԼՈՒԻՍ ՄՈՐԵՆՕ. «ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ ՄԵՋ ԳՏՆՈՒՈՂ ՀԱՅԵՐԸ ՑԵՂԱՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՉՈՅԵՐ ԵՆ»

Ալիւր որեւէ բան ընելէ առաջ նախ կը փորձէ հասկնալ, թէ ինչ պիտի ըլլայ արձագանգը: Alpha News-ի հետ զրոյցի ընթացքին նման կարծիք յայտնած է Միջազգային քրեական դատարանի նախկին դատախազ՝ Լուիս Մորենո Օգամպոն:

«Ալիւր նախ կը փորձէ հասկնալ, թէ ինչպէս պիտի ըլլայ արձագանգը: Տեսէք, թէ ինչ եղաւ Բերձորի միջանցքին վրայ: Սկիզբը ան կ'ուղարկէ, ինչպէս ինք կ'անուանէ, բնապահպան-ցուցարարներ, որ Ատրպեյճանի կառավարութեան անդամներ չեն, յետոյ անվտանգութեան ուժեր կը տեղակայէ այնտեղ, մասնակի շրջափակելով Բերձորի միջանցքը, այնուհետեւ կ'իրականացնէ շրջափակումը: Ան տեսաւ, որ ոչինչ պատահեցաւ: Այո, որոշ երկիրներու ղեկավարներ զանգեցին իրեն, բայց ոչինչ պատահեցաւ: Ան յիմար չէ, կը ստուգէ անոնց արձագանգը», - ըսած է Օգամպոն:

Անոր կարծիքով՝ ԱՄՆ-ն, Իսրայէլը, ԵՄ-ն մեղաւոր են այն ամէն ինչի համար, որ տեղի ունեցաւ Արցախի մէջ, քանի որ Ատրպեյճանին թոյլ տուին ընել ասիկա:

«Միայն միւս երկիրներունն է՝ ինչպէս ԱՄՆ, Իսրայէլ, ԵՄ, որ թոյլ կու տան անոր ընել ասիկա: Այդ պատճառով ինծի համար կարեւոր է հասկնալ ինչ պատահած է, երբ ցեղական գտումը կ'անուանենք Ցեղասպանութիւն: Անիկա իր

Շար. - էջ 9

ԱՄՆ ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ՈԱԶՄԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԸ ԱՐԳԻՆՈՂ ԲԱՆԱԶԵՐ ԸՆԴՈՒՆԱԾ Է

ԱՄՆ Ծերակոյտը ընդունած է բանաձեւ, որով կ'արգիլուի ԱՄՆ-ուն ռազմական օգնութիւն տրամադրել Ատրպեյճանին: Օրինագիծը նախագահին կ'արգիլէ յառաջիկայ երկու տարին հրաժարելու Ազատութեան աջակցութեան գործի 907-րդ յօդուածէն, որ ԱՄՆ կառավարութեան արգիլած է Ատրպեյճանի կառավարութեան ուղիղ օժանդակութիւն ցուցաբերել:

Ամերիկացի ծերակուտական Կարի Փիթըրսը օրինագիծը ներկայացուցած էր 2023 թուականի Սեպտեմբեր 29-ին՝ ի պատասխան Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն դէմ Ատրպեյճանի յարձակումներուն:

«Ատրպեյճանի կառավարութիւնը հասկցուցած է, որ կրնայ եւ պիտի օգտագործէ իր ռազմական միջոցները Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդին դէմ բռնի յարձակումներ իրականացնելու համար», - ըսած էր ծերակուտական Փիթըրսը:

«Միացեալ Նահանգները չի կրնար մեղսակից ըլլալ հայ ժողովուրդի նկատմամբ ատրպեյճանական բռնութիւններուն. մենք պետք է ընդունինք այս օրէնսդրութիւնը՝ արգելափակելու ամերիկեան լրացուցիչ օգնութիւնը Ատրպեյճանին, քանի դեռ վերջինս չի դադարեցներ իր յարձակումը տարածաշրջանին մէջ», - նշած էր ծերակուտականը:

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐԵԱՐԱՆԻ ԴԻԲԱՆԱԿԵՏԸ Կ'ԱՅԱԶԱՆԳԵ. «ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐԵԱՐԱՆԸ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԳՈՅԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄՊԱՆԱԼԻՔԻ ՏԱԿ Է»

Երուսաղեմի Հայոց պատրիարքարանի դիւանապետ Աղան Գոգչեան տեղեկացուցած է, որ Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքարանը կը գտնուի իր 16-դարեայ պատմութեան ամենամեծ գոյութեան սպառնալիքին տակ, եւ գոյացած տարածքային վտանգը ամբողջովին կը տարածուի Երուսաղեմի բոլոր քրիստոնէական համայնքներուն վրայ:

Գոգչեանը Facebook-ի իր էջին վրայ գրած է, որ Հայոց Պատրիարքարանը վերջերս չեղարկած է կեղծ ներկայացուցչութեամբ, անհարկի ազդեցութեամբ եւ անօրինական օգուտներով պատուած պայմանագիրը:

«Չեղարկման օրինական պատասխան տալու փոխարէն՝ կառուցապատողները կը փորձեն շինարարութիւն իրականացնել «Կովերու պարտեզ» կալուածքին վրայ: Անոնք ամբողջութեամբ անտեսած են Պատրիարքարանի օրինական դիրքորոշումը այս հարցով՝ փոխարէնը ընտրելով սադրանքի, յարձակում հրահրող մարտավարութիւն, ներառեալ սեփականութեան ոչնչացումը վարձու, զինուած սադրիչներու միջոցով», - կ'ահագանգէ Գոգչեանը:

Աղբիւրին համաձայն՝ վերջին օրերուն Երուսաղեմի հայկական թաղամասի տարածքին վրայ ասֆալթի ահռելի ոչնչացումն ու հեռացումը իրականացուած է առանց Երուսաղեմի քաղաքապետարանի, կառուցապատողի եւ ոստիկանութեան արտօնութեան: Հակառակ այդ հանգամանքին՝ ոստիկանութիւնը, այնուամենայնիւ, վերջին քանի մը օրերուն նախընտրած է հայ համայնքի բոլոր անդամներէն պահանջել ազատել տարածքը:

«Մենք կը խնդրենք Երուսաղեմի ողջ քրիստոնէայ համայնքներէն այս աննախադէպ ժամանակներուն կանգնիլ Հայոց Պատրիարքարանի կողքին, քանի որ ասիկա եւս յստակ քայլ մըն է, որ ձեռնարկուած է Երուսաղեմի եւ Սուրբ Երկրին մէջ քրիստոնէաներուն ներկայութիւնը վտանգելուն ուղղութեամբ», - գրած է Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքարանի դիւանապետը:

Յիշենք, որ Երուսաղեմի հին քաղաքի հայկական թաղամասի հատուած մը Պատրիարքարանը 99 տարիով վարձակալութեան յանձնած էր իսրայէլական ընկերութեան: Գործարքին հետեւանքով Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքութեան մէջ ստեղծուած էր մտահոգիչ իրավիճակ:

Երուսաղեմի հայկական համայնքը կազմակերպած էր քանի մը բողոքի ցոյց՝ դէմ բողոքելով այդ գործարքին՝ զայն անուանելով ապօրինի: Երեք կազմակերպութիւններ՝ «ՀՄԸՄ Երուսաղեմ», «Հայ երիտասարդաց միութիւն Երուսաղեմ» եւ «Բարեսիրաց միութիւն» յայտարարութիւն տարածած էին՝ Հայոց Պատրիարքին կոչ ընելով չեղարկելու «Կովերու պարտեզ» կալուածքին գործարքը եւ առաջարկելով այդ հարցով համայնքին աջակցութիւնը: Ի վերջոյ, Նոյեմբեր 1-ին Երուսաղեմի Հայոց պատրիարքարանը յայտնած էր, որ որոշում կայացուցած է չեղարկելու «Կովերու պարտեզ»-ը վարձակալութեան տալու գործարքը:

ԿԱՐԵՒՐԸ ՊԱՅԱՆՁԱՍԵՐԻ ՄԵՐ ԴԻՐՔԵՐԸ ԶԶԻՉԵԼՆ Է

ՅԱԿՈՐ ԱՆԵՏԻՔԵՆՆ

Կը թուի՝ Վերջին անգամ դատաստանի օրերը մօտեցեր են: Նախորդ շաբթուան ընթացքին, կարծես ձայն ձայնի տուած, զոյնմի, ափսոսանքի, ներողութեան պաշտօնական ու կիսապաշտօնական խօսքեր արտասանեցին յաջորդաբար Մեծ Բրիտանիայի թագաւորը, Գերմանիայի Նախագահը, Հոլանտայի վարչապետը, Նոյնիսկ՝ Անգլիկան եկեղեցւոյ պետը՝ Քենթրալի Արքեպիսկոպոսը: Ինքնախարազանական խոստովանութիւններ՝ անցեալին իրենց գրաւած, դարերով գաղութի վերածած ափրիկեան ցամաքամասի երկիրներու բնիկ ժողովուրդներուն դէմ կատարած իրենց յանցագործութիւններուն, ցեղասպան արարքներուն, խտրական ու ցեղապաշտ քաղաքականութեան, զանոնք ստրկացումի, անհատոյց աշխատանքի ենթարկելու, տանջելու, նուաստացնելու, բռնաբարելու եւ, մանաւանդ, վաճառքի հանելու վերաբերեալ:

Առաջին մեղայականը հնչեց Եւրոպայի ամենէն ամառ դապահ պետութեան՝ Մեծ Բրիտանիայի ու Ռուսի իշխան Չարլզի բերանէն: Նախորդ երկուշաբթի օրը, Քենիայի մայրաքաղաք Նայրոպի մէջ թագաւորը ընդունեցաւ, որ իր երկիրը նողկալի եւ անարդարանալի, բնորոշումները իրն են, բռնութիւններ ի գործ դրուել են իր երկրին կողմէ քենիացիներուն դէմ, յատկապէս անոնց ըմբոստութիւնները զսպելու երկարատեւ բախումներուն ընթացքին: Ու թէեւ Չարլզ թագաւորը ներողութիւն չխնդրեց, սակայն հասկցուց, որ այդ պարտականութիւնը պիտի կատարէ Բրիտանիոյ կառավարութիւնը:

Երկրորդ խոստովանութիւնը արձանագրուեցաւ Գերմանիայի Հանրապետութեան Նախագահ Շթայնմէյերի կողմէ, այս անգամ ափրիկեան մէկ այլ երկրի՝ Թանզանիայի մայրաքաղաք Տարաս Սալամի թանգարաններէն մէկուն մէջ, մամլոյ ասուլիսի ընթացքին: Գերմանիայի Նախագահը յատկապէս յիշատակեց 1906-ին Սոնկեա քաղաքին մօտիկ Մաժի-Մաժի բնակավայրին մէջ գերմանացի գաղութարարներուն դէմ բնիկներու ապստամբութիւնը, զոր զսպելու համար Նոյն գերմանացիները սպաններ էին անելի քան 600.000 բնիկներ՝ կին, երախայ ներառեալ: Անոնք մերժեցին էին գերմանական առետրական ընկերութիւններու համար բամպակ ցանել-հաւաքել՝ առանց դիմացը որեւէ վարձատրութիւն ստանալու: Նախագահը իր ելոյթին մէջ ըսաւ. «Կ'ուզէի ձեր ներողամտութիւնը հայցել գերմանացիներու կողմէ ձեր նախադրուած նկատմամբ կատարուած յանցագործութիւններուն համար»: Ան խոստացաւ այդ եւ այլ՝ շարդարարութիւններու մասին վկայութիւնները հետը տանիլ Գերմանիա, «որպէսզի իմ երկրին մէջ անելի շատ մարդիկ իմանան այդ մասի», ըսաւ ան:

Իմ տպաւորութեամբ՝ անելորդ աշխատանք: Քանզի ընթացիկ տարուան Յուլիսի 1-էն սկսեալ, որ 162-րդ տարեդարձն էր Ազատագրումի (Emancipation) Ուխտին, որմէ 10 տարի յետոյ, 1872-ին, ընդունուել էր նաեւ Ստրկատիրութեան արգիլումի Ուխտը, արդէն եւրոպացի եւ նախկին գաղութացուած երկիրներու հասարակագետներն ու մարդկային իրաւունքներու պաշտպանները սկսեցին բառեր ու որակումներ չխնայել նախկին գաղութարար երկիրները քննադատելու, անոնց յանցանքները յիշեցնելու, ընդգծելով իրենց գաղութները հարստահարելու, ստիպողաբար բամպակ, սուրճ, շաքարեղէգ ու ծխախոտ մշակելու, բռնի եւ անվարձատր արարքները ուղեկցող ցեղասպանական գործողութիւնները, նպատակ ունենալով հանրային լայն շրջանակները իրազեկել այդ բոլորի մասին: Անոնք, այդ գործիչները, սկսած են արդէն պահանջել, որ պատասխանատուները չբարարարուին ներողութեան խօսքերով, այլ՝ լրջօրէն զբաղին փոխհատուցում տալու պարտականութեամբ:

Այդ երկիրներու շարքին անակնկալօրէն յայտնուեցաւ նաեւ Հոլանտան, Եւրոպայի ամենահարուստ ու բարգաւաճ, այսպէս կոչուած՝ «Ոսկեայ դարաշրջան» տեսած երկիրը: Կը պարզուի, որ 17-19-րդ դարերուն այս երկիրը անելի քան 600.000 ափրիկեան ստրուկներ գերեվարելու եւ վաճառելու է «Նոր աշխարհ» Ամերիկա, եւ կը համարուի մարդկային առուծախի (trafficking) ախոյեան, իսկ ներկայիս կը պատրաստուի, ինչպէս անցեալ շաբաթ Լա Չեյի մէջ դէպի հոլանտական նախկին գաղթավայր

Երգիծանկար՝ Թորոյի, յատուկ «Պայքար»-ին

Սուրինամ մեկնելէ առաջ յայտարարեց վարչապետ Մարք Ռուֆը, իր երկիրը պատրաստ է ոչ միայն ներողութիւն խնդրելու, այլ նաեւ 200 միլիոն եւրօ յատկացնելու իրազեկման ծրագիրներու (awareness projects) համար եւ 27 միլիոն՝ Ստրկութեան թանգարան կառուցելու նպատակով:

Այս բոլորը կը նշանակեն, որ մեղայական գործընթացները նոր թափ պիտի ստանան Եւրոպայի տարածքին եւ այլուր, ընդգրկելով, հաւանաբար, նախկին գաղութարար միւս երկիրները՝ Ֆրանսան, Սպանիան եւ Փորթուգալը, գուցէ նաեւ Ռուսաստանը, որուն սիպիրականաքարավայրային քաղաքականութիւնը նպատակ ունի միլիոնաւոր քարտէալներու միջոցով, որոնց շարքին՝ հազարաւոր հայեր, ծաղկեցնել Սիպերիոյ սառցապատ տափաստանները, շահագործել անոր հանքային հարստութիւնները:

Այո, գործընթացը սկիզբ առած է եւ միտում ունի տարածուելու: Սակայն դժուար թէ այդ տարածումը ընդգրկէ նաեւ մեզի մօտիկ ու մերձակայ տարածքները, նկատի ունիմ Իսրայէլը եւ Թուրքիան: Առաջինը՝ արաբական աշխարհի ոստիկանի, երկրորդը՝ ՆԱԹՕ-ի սահմանները պահողի դերով: Առաջինը՝ ցեղասպանուած ըլլալու փաստով ինքզինքն ապահովագրած, երկրորդը՝ ցեղասպան ըլլալով հանդերձ իր անպատժելիութեամբ գօտեպընդուած: Առաջինը այսօր ինք կը ցեղասպանէ պաղեստինցի ժողովուրդը եւ թիկունք կը կանգնի Թուրքիա-Ատրըպէյճան հակահայ ցեղասպան զոյգին, երկրորդը կը շարունակէ մերժել առեւտուի իր պատմութեան հետ եւ, ընդհակառակն, կը փորձէ նախկին Խ. Միութեան գերեզմանափոսի վրայ վերականգնել իր հին կայսրութիւնը: Հին բարբարոսներ, նոր բարբարոսութիւններ, որոնցմէ վերջինը պայթեցաւ մեր գլխուն՝ Արցախի կորուստով:

Այս կացութեան մէջ ինչ կրնանք ընել մենք: Նկատի չունիմ այժմու մեր կառավարութիւնը. Անիկա ընդունակ չէ որեւէ բան ընելու, բացի իշխանական իր դիրքերը ամրացնելէ: Նկատի ունիմ lobbying-ի մեր տակաւին գոյութիւն ունեցող շրջանակները, օտարերկրեայ մամուլը: Կրնանք օգտուիլ Եւրոպական վերոյիշեալ երկիրներէն փչող բարենպաստ նոր քամիներէն, առաջատար պարզել ու բարձրանալ ալիքներու վրայ, ուրկէ անելի լաւ կ'երեւի ամէն բան, նկատի ունիմ մեր ընելիքները: Առաջին հերթին պէտք է կեդրոնանալ Գերմանիոյ վրայ, որ 90-ականներու վերջերը, գիտակցելով Հայոց Ցեղասպանութեան մէջ իր մեղակցութիւնը, Նոյնիսկ պատրաստ էր, նկատի ունիմ Պոլստեստաքի որոշակի շրջանակներ, փոխհատուցողական քայլերու դիմել, որմէ չկրցաւ օգտուիլ յատենի մեր կառավարութիւնը:

Կրկին եկեր է պահը համապատասխան քայլեր ձեռնարկելու: Կարելորդ Եւրոպայէն եկող մեղայական ու հատուցողական նոր հոսանքին մերձենալն է: Կարելորդ պահանջատիրոջ մեր դիրքերը բնաւ ու երբեք չզիջելն է:

Երեւան
«Պայքար» շաբաթաթերթ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԵՆ ՀԱԿԱՏՐՈՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ ԿԸ ԳՆԷ

Հնդկական The Eurasian Times-ը գրած է, որ հրթիռահրետանային միջոցներ եւ հրթիռներ ներդրելէն վերջ, Հայաստան այժմ Հնդկաստանէն հակատրոնային համակարգ կը գնէ:

«Հայաստան պայմանագիր կնքած է Հնդկաստանի կողմէն մշակուած Zen հակատրոնային համակարգ գնելու համար», գրած է կայքը՝ վկայակոչելով իր աղբիւրը:

Ըստ պարբերականին, պայմանագիրին արժէքը կազմած է 41,5 միլիոն տոլար, որ ներառած է եւ հակատրոնային համակարգերու մատակարարում, եւ ուսուցում:

Աւարտին նշենք, որ 2022-ի Սեպտեմբերին հնդկական Economic Times-ը գրած էր, որ Հնդկաստանի Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը Հայաստանի հետ հրթիռներու, արկերու եւ զինամամբերքի մատակարարման խոշոր պատւեր ստորագրած է:

ԱԳԱԳԵՅ
Շաբաթաթերթ

ABAKA

Hebdomadaire Arménien
Armenian Weekly ISSN 0382-9251

Publié par /Published by
Le Centre de Publication Tékéyan
825 rue Manogian, Saint-Laurent,
Québec H4N 1Z5

Tél: (514) 747-6680 • FAX: (514) 747-6162
e-mail: abaka@bellnet.ca
www.tekeyanmontreal.ca

Պատասխանատու խմբագիր՝
ԱՆԵՏԻՍ ՊՆԳՈՒՆԵՆ

Ծանուցումներու
նուիրատուութիւններու եւ
գրասենեակի պատասխանատու՝
ՍԱԼԷ ՄԱՐԿՈՍԵՆ

Թորոնթոյի պատասխանատու՝
ՄԱՍՏՐ Բ. ՄԱՍՈՒՐԵՆ

Canada
2nd Class \$80 (QC & ON)
1ère classe/first class \$150
U.S.A. 1st class (US) \$150
Autres pays/Other countries:
1st class (US)\$120
Per issue \$1.75
Dépôt légal: Bibliothèque du Québec

PM40015549R10945
TPS/GST - R119209294 • TVQ/PST #1006268699

Financé par le gouvernement du Canada
Funded by the Government of Canada

ՊՈԼՍԱՅԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԹԵՔԷԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՆՆԱԽՆՆԹԱՅ ՓՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆ (EARLY MODERNITY & MOBILITY)

Պոլսահայ Միութեան «ՄԷԿ» յանձնախումբն ու Թեքեան Մշակութային Միութիւնը, միացեալ ըլլալու սկզբունքէն առաջնորդուելով, 15 Նոյեմբեր 2023-ի Երեկոյեան, Պոլսահայ Միութեան «Արամ Խաչատուրեան» վերանորոգուած շքեղ սրահին մէջ, միասնաբար կազմակերպեցին գրական աննախնթաց երեկոյթ մը:

Միրայօժար կերպով ներկայ էր պատմագետ դոկտ. Սուրէն Դաւիթ Ասլանեան, որ պիտի ներկայացներ իր վերջին ուսումնասիրութիւնը՝ «Early Modernity & Mobility» հատորը:

Բացման խօսքը ըրաւ «ՄԷԿ» յանձնախումբի ժրաջան վարչական Տիկ. Ներսիս Սուքիաս- Տէմիրճեան որ շատ մաքուր առողջապահութեամբ ու յստակօրէն ներկայացուց օրուան նպատակը. յետոյ հրաւիրեց դոկտ. Կապրիէլլա Ճեռահեանը, որ մօտէն կը ճանչնար օրուան պատմագետ-բանաստեղծին:

Դոկտ. Ճեռահեան-անգլերէն լեզուով -դիւրահաղորդ, այլ մասնագիտական ոճով ներկայացուց դոկտ. Ասլանեանը:

Այս նախապատրաստական աշխատանքը - այսինքն՝ զոյգ դոկտորներուն ներկայութիւնը- արդէն տուած էր պահանջուած լուրջ, խոհական մթնոլորտը:

ՍԷԿՄ-ի պատմութեան համալսարանային դասախօս դոկտ. Սեպուհ Դաւիթ Ասլանեան հրաւիրուեցաւ ներկայացնելու իր վերջին ուսումնասիրութիւնը:

Նոս կ'արժէ փակագիծի մէջ անդրադառնալ, որ հակառակ ունեցած հարուստ գիտութեան, դոկտ. Ասլանեան, անգլերէնով, եւ ամենայն հանդարտութեամբ եւ յստակութեամբ մեզ մագնիսացուց գրեթէ մէկ ժամ, նիւթով մը, որ մեզ համար յայտնութիւն մըն էր:

Կլանուած ու հաճոյքով զինք մտիկ ըրինք:

«Early Modernity & Mobility» գիրքով դոկտ. Ասլանեան կը յայտնաբերէ XVII -XVIII դարերու Եւրոպայի կամ Ասիոյ հայկական տպագրական հաստատութիւնները: Ուսումնասիրութիւնը կը պարփակէ, առաջին տպագրական հոսանքէն, որ ծագում առած է Վենետիկ՝ 1512-էն մինչեւ 1800.

Նայկական տպագրութիւնը, ի սփիւռս աշխարհի, տեղի ունեցած է 21 շրջաններու մէջ, սկսելով Ամսթըրտամ-էն, Լիվորնօ-էն, Մարսէյ-էն մինչեւ Սէնթ-Փիլիքըզըրկ, Ասթրախան, Նոր Զուղա, Մատրաս եւ Կալկաթա: Լոյս տեսած են հազարի չափ հրատարակութիւններ եւ անելի քան կէս միլիոն տպագիր հատորներ:

Ընդարձակ արխիւային հետապնդումներէ ետք դոկտ. Ասլանեան կը յայտնաբերէ՝ թէ ինչո՞ւ կարգ մը գիրքեր տպուած են որոշեալ ժամանակի մը ընթացքին, ինչպէս գիրքեր ծախուած են սփիւռքի մէջ, ովքեր եղած են կարողացողները եւ թէ ինչպէս տպագրութիւնը մեծ դեր խաղացած է թէ՛ հայոց գրարար մշակոյթի պահպանման, թէ՛ ալ իրենց հաւաքական ինքնութեան վերամշակման գործողութեան մէջ:

Դոկտ. Սեպուհ Ասլանեան մտածելու դուռ կը բանայ, թէ դաւանային սահմանափակումները հայկական եւ հռոմէական եկեղեցիներու միջեւ, եղած են «մղիջ ուժը» հայկական գիրքի պատմութեան:

Դոկտ. Սեպուհ Ասլանեան ծնած է Ատիս-Ապապա (Եթովպիա) 1965-ին. 12 տարեկանին (1977) անցած է Միացեալ Նահանգներ, յետոյ Շարժա (Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններ): 1980-ին եղած է Մոնթրէալ մօտ 11-12 տարի, բարձրագոյն ուսումը կը ստանայ John Abbott college եւ յետոյ McGill համալսարան: PHD-ին ստացած է Columbia համալսարանէն ունենալով իր բնագիտական «From the Indian Ocean to the Mediterranean» կոչուած ուսումնասիրութիւնը:

Ասլանեան դասուանողած է զանազան համալսարաններ, ներառեալ՝ Whitman College, University of Chicago, University of Michigan, California State University, Long Beach.

Այս բանախօսութենէն ետք դոկտ. Կապրիէլլա Ճեռահեան մտերմիկ մթնո-

լորտի մը մէջ առաջարկեց դոկտ. Ասլանեանին որ իր սրտի խօսքը ուղղէ հայ երիտասարդութեան:

- Ճիշդ է, թէ ցեղասպանութիւնը շատ մեծ ազդեցութիւն ունեցած է հայուն վրայ,- ըսաւ ան,- եւ ճիշդ է թէ պետք է արդարութիւնը հետապնդել եւ ստանալ, սակայն պետք է միշտ յիշենք որ հարուստ պատմութիւն մը ունեցած ենք բացառիկ մշակոյթով, որ պետք չէ նոյնացնել կամ շփոթել Յեղասպանութեան հետ: Պետք է անելի խորանանք մեր պատմութեան մէջ, որ մեզ պիտի առաջնորդէ համաշխարհային պատմութեան, եւ առաջնորդուելով համաշխարհային պատմութենէն՝ անելի քաջատեղեակ պիտի ըլլանք ՄԵԴ ազգային պատմութեան:

Ահաւասիկ գրական խնճոյքի երեկոյ մը, որ կը հասներ իր կատարելագոյնին, երբ կազմակերպիչ յանձնախումբը մտածած էր, տալ նաեւ հոգեւոր երեւոյթ մը: Տէր Կոմիտաս քինյ. Միրզախանեան նախ՝ յայտնեց իր սրտաբուխ խօսքը, այս բժախնդրօրէն պատրաստուած գիրքին ներկայացման՝ պտուղը տասը տարիներու աշխատանքին, յետոյ՝ հետաքրքրական նմանութիւնը ըրաւ «գինեձօն» բառին՝ նորածին մանուկի մը կնունքին եւ գիրքի մը ծննդեան օրհնութեանը:

Պատուասիրութեան սեղաններու- շուրջ հետաքրքիր ներկաներ տակաւին կը մօտենային Պատմագետին, ուղղելու համար հարցումներ, յարցազնուելու համար մակագրուած գիրքէն օրինակներ, ու մանաւանդ յազգեցնելու համար իրենց գիտական ծարաւը՝ նիւթի մը մասին, որ յայտնութիւն մըն էր բոլորիս համար:

Կը շնորհաւորենք Պոլսահայ Միութեան «ՄԷԿ» յանձնախումբի ու Թեքեան Մշակութային Միութեան զոյգ վարչութիւնները, որոնք առիթ կը ստեղծեն նման պատմագետներ հրաւիրելու, հետեւաբար եւ ստեղծելու տարբեր մթնոլորտ մը հարուստ ու առողջ մտածողականութեամբ:

Ահաւասիկ ուսումնասիրութիւն մը որ արժանի է գրախօսականի մը աշխատանքին:

Սոյն գիրքը կարելի է գտնել Amazon-ի վրայ: Պերճ Գոգորեան

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ ԴԵՍՊՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՇԵՆՔԻ ԲԱՅՈՒՄԸ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ Է

Նայաստանի Նախարարութեան արտաքին գործերու նախարար՝ Արարատ Միրզոյեանի Միացեալ Թագաւորութիւն պաշտօնական այցի շրջանակներուն մէջ, Երկուշաբթի՝ 13 Նոյեմբեր 2023-ին, տեղի ունեցած է Միացեալ Թագաւորութեան մէջ Նայաստանի դեսպանութեան նոր շէնքի պաշտօնական բացման արարողութիւնը, որուն Միացեալ Թագաւորութեան կառավարութեան կողմէ մասնակցած է գործարարութեան եւ առեւտուրի պետական նախարար Թիմըթի Մինթօն:

Նայաստանի արտաքին գործերու նախարար Արարատ Միրզոյեանը եւ Միացեալ Թագաւորութեան գործարարութեան եւ առեւտուրի պետական նախարար Թիմըթի Մինթօն հանդէս եկած են ողջոյնի եւ շնորհաւորական խօսքով: Միջոցառման ներկայ գտնուած են նաեւ Արքունիքի աւագ անդամ, ՄԹ արքունիքի եւ դիւանագիտական կազմի միջեւ կապերու մարշալ Ալիսթըր Նալիսընը, դիւանագիտական կազմի փոխմարշալ Վիքթորիա Պասպին, Բրիտանիոյ եւ Իրլանտայի հայոց թեմի առաջնորդ, գերաշնորհ Յովակիմ Եպիսկոպոս Մանուկեանը, ինչպէս նաեւ ՄԹ արտաքին, համագործակցութեան եւ զարգացման նախարարութեան ներկայացուցիչներ:

ՈՒՐԻՇՆԵՐԻ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆԱԽ ՀԱՐԿԱԴՈՐ Է ՆԵՐՔԻՆ ՀԱՐՅԵՐԸ ԿԱՐԳԱԴՈՐԵԼ

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՊԳԴ, ՓՐՕՖԵՍՕՐ

Հասարակութեան համախմբման համար պետք է ոչ միայն գաղափարական այլև կազմակերպական հիմք, այսինքն ինքնակազմակերպում: Յետոյ էլ դրսի հետ յարաբերուելու համար նախ հարկաւոր է ներքին հարցերը կարգաւորել:

Նախապէս զգացում էր, իսկ Սեպտեմբերի 19-ի ատրպէյճանական յարձակման ժամանակ, ակնյայտ երեւաց, որ Արցախը միայնակ էր մնացել: Պաշտպանութեան բանակը թէեւ փորձեց քաջաբար ինքնապաշտպանուել, բայց քանզի պարզ երեւաց, որ ռազմաճակատից առաջ, դիւանագիտական դաշտում արդէն պարտուել էին, իսկ ռուս խաղաղապահ ոյժերն էլ վերածուել էին անտարբեր ու անզօր դիտորդի, ստիպուած վայր դրեց զէնքը: Բոլորովին էլ գաղտնիք չէ, որ Արցախի անօգնական մնալն ու պարտութեան վերջին արարը սկսեց խմբագրուել այն պահից, երբ Հայաստանի վարչապետը խրոխտաբար յայտարարեց, թէ Արցախը Ատրպէյճանի մաս է կազմում: Այս դժուարին պահին էլ ՀՀ ղեկավարութիւնը սաստիկ զբաղուած է «Հայաստանը ժողովրդավար երկիր է», «Հայաստանը խաղաղութեան խաչմերուկ» քարտեզներով եւ ւաւերով: Եւ համարում նոյնիսկ տեսակցել Արցախի ղեկավարների հետ: Այդ տեսակ վերաբերմունք է դրսեւորում նաեւ կեանքի շատ բնագաւառներում: Մասնաւորապէս, վերախմբագրուել են հայոց պատմութեան դասագիրքերը, որոնց մէջ արդէն Արցախը նոյնիսկ հնագոյն դարաշրջանների քարտեզների վրայ տեղ է գտել գոյութիւն չունեցող Ատրպէյճանի կազմում: Աւելին, արւում է ամէն ինչ պետականութեան պահպանութեան փոխարէն վարչախմբի անվտանգութիւնն ապահովելու համար:

Ի հարկէ, որոշ քայլեր արւում են արցախահայութեանն այս դժուարին պահին օգնելու ուղղութեամբ, սակայն արդէն նկատուում են նաեւ անցանկալի երեւոյթներ: Օրինակ՝ Հայաստան բռնագաղթելուց յետոյ արցախցիներից ըստ էութեան վերցում է Հայաստանի հպատակի իրաւունքը: Այս ամէնին զուգահեռ կարծես մոռացութեան են տրւում նաեւ Պաքոյի բանտերում նախկինում գերեզմարած մեծաթիւ հայորդիներին գումարուած Արցախի տասնընեակ ղեկավարները: Յիրաւի, ստեղծուել է մի իրավիճակ, երբ անորոշութիւնից ու ինֆորմացիայի չգոյութիւնից շփոթուած են թէ իշխանութիւնը, թէ ընդդիմութիւնը, Սփիւռքն ու եկեղեցին՝ բոլորը: Հարց է առաջանում. ո՞ւմ է սա ձեռնտու: Ակնյայտ է, որ նախ՝ Ատրպէյճանին, որը լծուած է Արցախում հայկական հետքերը վերացնելու գործին: Տպաւորութիւն է նաեւ, որ մեր վարչախումբն ու ընդդիմութիւնն էլ է ձգտում օր առաջ օձիքն ազատել արցախեան թնջուկից: Զարմանալիօրէն հանգիստ են նաեւ արցախցիները: Հետաքրքիր է ինչի ենք սպասում ազգովի եւ արդէն ճիշտ մտայնութեամբ խմբագրուելու ու համազգային ողբերգութեան նկատմամբ այսպիսի արհամարհանքը ներելի է: Արդէն ճշմարիտ է այն յայտնի խօսքը, թէ Աստուած դիմելով հայ ժողովրդին՝ ասում է, որ ձեր յամառութեան պատճառով էք դուք կոտորուում, այդ պատճառով ես ձեզ կը հանեմ այս դժոխքից եւ կ'ապրեցնեմ Աւետեաց երկրում...

Վերանայնալից անցնելու զուգընթաց մենք վիթխարի ձեռքբերումներ ունեցանք: Ամենակարեւորն Արցախն էր: Ուստի պարտաւոր էինք այնքան թանկ գնով նուաճած Արցախը գուրգուրել ու փայփայել էնպէս, ինչպէս գուրգուրում եւ սիրում են որբութիւնից վերագտնուած զաւակին: Բայց, ցաւօք, դա չարեցիկն էր դրանից վրդովուած Սօս Սարգսեանը գրում էր. թէ ինչ «ղարաբաղեան կլան» ինչ «սահման»: «Ղարաբաղեան կլան» ասողը «թուրք է»: Հայեր, «սահման» բառը մի օգտագործեք, մեր հողերն են, ինչ սահման... Իմ մտքում «սահմանն» էդտեղ չէ: Սահմանը մեզ համար շատ խորքերում է: Հա, ես էլ կ'ուզեմ, որ առետուր, փոխարաբերութիւններ լինեն թուրքի հետ, բայց ես միշտ եմ կոչ անում՝ զգո՛յն եղէք, ուշադիր եղէք, թուրքի հետ գործ ունեք: Այնպէս որ, սահմանները բացելը սխալ արտայայտութիւն է: Իմ երկրի մի մասից միւս մասը՝ մտքումս, հոգումս սահման չի կարող լինել: Իմ Արարատի սիրտը կիսել ես՝ ասում ես այստեղ սահման է: Չեմ ընդունում էդ քո սահմանը...: Չհասկացանք ցաւօք եւ հերթական անգամ մեր ներսում նոր սահմանագիծ ծնուեց:

Յիշում եմ, 1988թ. հանրահաւաքներից մէկի ժամանակ, ի պատասխան հանրութեան պահանջին, Դեմիրճեան Կարէնն ասաց, որ «Ղարաբաղը գրպանումս չի, որ հանեմ եւ տամ»: Այն ժամանակ նման արտայայտութիւնը հանրութեան կողմից վիրաւորական որակուեց եւ Դեմիրճեան Կարէնի վարկանիշի սրընթաց անկման առիթ հանդիսացաւ: 34 տարի անց, 2022թ մեր վարչապետը փաստացի կրկնեց Դեմիրճեան Կարէնի բառերը: Դա նշանակում է, որ 34 տարի շարունակ մեզ բոլորիս խաբել են: Արցախի իրաւական կարգավիճակը 34 տարի շարունակ որեւէ կերպով չի փոխուել: Արցախն այնպէս, ինչպէս 34 տարի առաջ մնում էր ինչ-որ մէկի գրպանում եւ դա, ըստ ամենայնի, ռուսի գրպանն էր: Համոզուած եմ, որ Դեմիրճեան Կարէնի՝ գրպանի վերաբերեալ «եզրահանգումները» հասանելի էին Տեր-Պետրոսեան Լեւոնին, Քոչարեան Ռոպէրթին, Սարգսեան Սերժին եւ ՀՀ այսրոպէական ղեկավարին: Աւելին՝ Դեմիրճեան Կարէնի՝ Արցախի վերաբերեալ «եզրահանգումները» չեն հերքուել վերջիններից եւ որեւէ մէկի

կողմից: Իսկ դա, իր հերթին նշանակում է, որ, առանց բացառութեան, ՀՀ բոլոր ղեկավարներն Արցախի վերաբերեալ հանրային ծրագիր ներկայացնելիս ստում էին: 34 տարի մենք ստի մէջ ենք ապրել: Հիմա էլ այդ ստի արդիւնքում Արցախը հեշտ ու հանգիստ, սկուտեղի վրայ յայտնուեց Ատրպէյճանի գրպանում:

Նուր թագաւորներն իրենց համար նախատեսուած ճաշից սկզբում այն եփած խոհարարին էին ուտեցնում, որպէսզի այն թունաւորուած չլինէր, կամուրջ կառուցած ճարտարապետին իր ընտանիքի անդամների հետ կանգնեցնում էին իր կառուցած կամրջի տակ, կամրջի վրայ կանգնեցնում էին բեռնուած բազում սայլեր եւ այդպէս կատարում էր կամրջի փորձարկումը: Իսկ մենք հասանք այն հանգրուանին, որ նախ՝ յանձնենք Արցախը, իսկ յետոյ Հայոց պատմութեան դասագիրքը ուղարկենք դպրոցներ, որոնցում տեղ գտած քարտեզներում Քրիստոսից առաջ առաջին դարում Հայաստանի հարեան պատկերուած լինի Ատրպէյճանը՝ Արցախով հանդերձ: Իսկ «իր եփած ճաշով իր զաւակներին չկերակրող» ԿԳՄՍ նախարարը յայտարարի՝ ծնողները չպետք է որոշեն, թէ ինչ դասագրքերով պետք է սովորեն իրենց երեխաները: Հերթական անգամ ակամայ հաստատուում է, որ հայը ցանելու համար նախատեսուած սերմերի միջից ամենալաւն ու որակեալն է ընտրում, որ յաջորդ բերքը ւաւելի լաւը լինի, քան նախորդը: Թուրքն ու ազիկը գիտեն հայի այս բնաւորութիւնը: Այդ պատճառով ազգի սերմից ոչնչացրին ամենաամենաազգային՝ առողջ, խելացի, հայրենասէր, սեւ, խոշոր խաղողահատիկ աչքերով մեր սերմնացան տղաներին:

Չեմ ուզում հաւատալ, բայց արդէն ակնյայտ իրողութիւն է, որ նախապէս Արցախի ղեկավարութիւնը տիրապետելով հանդերձ ողջ ինֆորմացիային, թէ ինչ է սպասում Արցախին եւ Արցախահայութեանը, խիստ զբաղուած էին փաստաթղթերի ոչնչացմամբ: Սակայն տեղեկատուական արտահոսք է տեղի ունենում, արցախցի տղամարդկանց ողջ տուեալները ինչ որ կերպ փոխանցում են ատրպէյճանցիներին, բայց իրենք աշխատասենեակներում փակուած այլ փաստաթղթեր էին մոխրացնում: Արցախում սովից մարդիկ էին մահանում, բայց իրենք պահեստներում իրենց ընտանիքների համար կուտակած ամէն բան ունէին: Մարդիկ դեղորայքի կարիք ունէին, բայց իրենք կարմիր խաչի օգնութեամբ Երեւանից ֆիլիւրներ (գեղեցկամիջոցներ) էին պատուիրում իրենց պերճաշուք ու պճնամուկ կանանց համար: Բացի հասարակ ժողովրդից բոլոր թաւանջի սրիկաները էլք ու մուտք էլ են ունեցել ինչ որ կերպ, առք ու վաճառքով էլ են զբաղուել տարբեր ազգերի ներկայացուցիչների հետ: Կապիտուլեանտ ղեկավարութիւնը լաւ գիտէր, որ բենզալը-ցակայանի պայթիւնի հետեւանքով մարդիկ են զոհուելու: Կարո՞ղ էր չէ մարդկանց բենզին յատկացնել ժամանակին, նախքան պետական դաւաճանութիւն կատարելը: Կարող էր չէ՞ զէնքը ոչնչացնելու հրաման տալ թշնամուն նուիրելու փոխարէն: Թէ՛ ասել էին Մարտի 1-ի հետքերով տանկերից ազատուեք, դուք էլ ոգեւորուած ամբողջ զէնքից ազատուեցիք ու, ոչինչ, որ անպաշտպան գիւղացին ցեղասպան եղաւ: Իսկ ձեր պէս վիժուածքները հաստ վզերը վերցրած Երեւան եկան ու հիմա էլ գումար են ուզում, աշխատավարձ են ուզում եւ նման բաներ: Ուզում եմ նախապէս տեղեկացնել, որ դուք այսուհետ թեւակոխում էք պատմական նոր ժամանակաշրջան, որտեղ եթէ երկնքից անգամ մանանայ թափուի, գրպաններդ չի լցուի, բայց որ անտառից գերան պոկուի հաստատ գլխներիդ կ'ընկնի: Սա վերաբերում է Արցախի կապիտուլեանտ իշխանութիւններին եւ մնացած բոլոր մեղաւորներին:

Ուզում եմ նաեւ հաւատալ, որ եթէ Արցախն զգար, որ հայրենիքն իր թիկունքին կանգնած է, երբեք չէր լքի, բայց որբ ու անտէր էինք թողել...: Յայտնի է, որ մարդիկ սովորաբար հարբում են տխուր եւ ուրախ առիթներով: Սխալուած չեմ լինի, եթէ ասեմ, որ մենք, 19-րդ դարի վերջից սկսած, անընդհատ հարբած էինք տխուր առիթներով: 1990-ականներին եղաւ պատերազմ, եղան յաղթանակներ ու մենք հարբեցինք արդէն ուրախ առիթով՝ վստահ, որ «անհնար է հայոց ոգին ընկճել»:

Ուզում եմ նաեւ իմանանք, որ Աստուած բոլորին ամէն ինչ տալիս է: Աստուած հէնց դա է նշանակում: Դա տրւում է ի սկզբանէ եւ ընդմիջտ, բայց եթէ ճիշդ չես վարում քեզ տրուածի հետ, Աստուած պատժում է եւ որքան շատ է եղել տրուածը, այնքան դաժան է լինում պատիժը: Միամտութիւն է դժգոհել աստծուց կամ սիրաշահել նրան եկեղեցիներ կառուցելով: Սրբութիւնը մարդու հոգում պիտի լինի, ոչ թէ քարակերտ շինութիւններում: Մեր ժողովուրդն իր տունը սարքելու փոխարէն Աստծոյ համար եկեղեցիներ է կառուցում եւ զարմանում, թէ ինչո՞ւ է իր Հայրենիքը ամպի նման ծուկն-ծուկն վերանում: Թուրքը մեր թշնամին չէ, նա Աստծոյ մտրակն է, որ ամէն անգամ շառաչում է մեզ պատժելու համար: Քարկոծելուց առաջ եկէք մտածենք, գուցէ Աստուած մեզ ւաւելի լաւ է ճանաչում...:

Երեւան
5.11.2023

ABAKA

SECTION FRANÇAISE

LUNDI, 20 NOVEMBRE 2023

Bakou organise une «marche de la victoire» dans la capitale désertée du Haut-Karabagh

Écrit par Alda Engoian et publié dans *Courrier international* en date du 9 novembre 2023

Les autorités de l'Azerbaïdjan ont symboliquement « tiré un trait », le 8 novembre, sur trente ans de conflit avec les forces et les habitants du Haut-Karabagh, en organisant un défilé militaire célébrant la victoire du pays dans cette région.

« Le 8 novembre, en présence du président de la République d'Azerbaïdjan et commandant en chef suprême des forces armées, Ilham Aliev, de la première vice-présidente, Mehriban Alieva, et de leur fils Heydar Aliev, dans la ville de Khankendi (nom azerbaïdjanais de la capitale du Haut-Karabagh, Stepanakert pour les Arméniens), a eu lieu un défilé militaire dédié au troisième anniversaire de la victoire dans la guerre patriotique », rapporte, enjoué, le site azerbaïdjanais Oxu.

Ce que le discours officiel désigne ainsi, ce sont les 44 jours d'affrontements militaires entre l'alliance turco-azerbaïdjanaise et les Arméniens du Haut-Karabagh, du 27 septembre au 10 novembre 2020, qui ont fait perdre aux Arméniens les deux tiers du territoire de leur république autoproclamée, conquis de haute lutte à l'issue de la guerre de 1992-1994. « Un défilé grandiose », titre pour sa part le site azerbaïdjanais Report, qui propose un reportage photographique de l'événement.

Comme le rappelle le quotidien russe Kommersant, il s'agissait de la deuxième parade militaire organisée par Bakou sur le thème de la victoire dans la « deuxième guerre du Haut-Karabagh ». Le premier défilé avait eu lieu à Bakou, capitale de l'Azerbaïdjan, le 10 décembre 2020, un mois tout juste après la signature du cessez-le-feu qui a mis un terme aux affrontements d'alors. Le président turc, Recep Tayyip Erdogan, y avait assisté.

Par la suite, le 19 septembre 2023, Bakou a mené une offensive éclair contre les forces du Haut-Karabagh, qui ont définitivement capitulé le 20 septembre. Dans son discours du 8 novembre, Aliev s'est félicité. « Dans l'histoire séculaire du peuple azerbaïdjanais, il n'y a pas eu de victoires aussi brillantes. » Celle-ci a permis à Bakou d'obtenir « la capitula-

tion qui a mis fin au régime fantoche créé sur nos terres il y a trente ans. Ce régime illégal est tombé, nous avons donc restauré la justice historique ».

« Le 20 septembre 2023 restera dans notre histoire, au même titre que le 8 novembre 2020 », s'est rengorgé le président azerbaïdjanais.

La parade militaire avait pour but de « tirer un trait sur la lutte de l'Azerbaïdjan depuis trente ans pour reconquérir un territoire que Bakou considérait comme illégalement occupé », analyse Kommersant. La capitulation des autorités du Haut-Karabagh ayant entraîné l'exode de plus de 100 000 Karabaghis, qui ont fui la terre de leurs ancêtres en dix jours, le défilé s'est déroulé « dans une ville fantôme, abandonnée par la population arménienne », relève le titre russe.

En Arménie, pendant ce temps, « l'état d'esprit était tout autre », souligne Kommersant. Comme pour le président du parti Arménie juste, Norik Norikian, qui confie au site arménien Verelq que ce 8 novembre 2023 a été « un jour de honte et d'humiliation ». « Le simple fait qu'Aliev ait organisé un défilé militaire à Stepanakert est pour nous une honte, a-t-il commenté. Cette honte doit être éradiquée pour que notre peuple puisse vivre dignement sur sa terre ». Et de mettre en garde ceux qui « ont conduit l'Arménie et l'Artsakh à cette situation tragique », car ils devront « en répondre ».

Pour le site russo-arménien Russia Armenia Info, « par de telles 'marches de la victoire' et autres provocations de propagande, Bakou cherche à consolider les résultats de ses guerres terroristes, qui ont ébranlé les fondements juridiques de l'ordre mondial et sont devenues une sorte de déclencheur pour l'effondrement de la stabilité et de la sécurité non seulement régionales, mais aussi mondiales ».

Le site constate que « le tandem turco-azerbaïdjanais ne peut être freiné par des appels, des condamnations et autres exhortations ». Et qu'il faudra « des actions concrètes et des mesures sévères pour punir les initiateurs et les auteurs de ce génocide au XXIe siècle ».

Si Bakou confirme les principes convenus, le traité de paix sera prêt à 70%

Si l'Azerbaïdjan réaffirme ce qui a déjà été convenu, cela signifiera que 70% du travail sera fait, a déclaré le Premier ministre arménien Nikol Pachinian lors de son discours au 6e Forum de Paris sur la paix, le 10 novembre dernier.

« Maintenant, la nuance la plus importante est de savoir si l'Azerbaïdjan reconfirmera ce qui a déjà été convenu à Bruxelles lors de nos négociations et qui a été défini dans les déclarations publiques de Charles Michel », a-t-il déclaré.

Pachinian a rappelé que l'Iran avait clairement déclaré qu'il soutenait le processus de paix fondé sur les principes de souveraineté, d'intégrité territoriale et d'indivisibilité des frontières.

« Ce sont d'ailleurs les principes que j'ai évoqués dans mon discours. Et ces principes ont également été convenus lors de la réunion tripartite à Bruxelles », a noté le Premier ministre arménien.

Chasser la Russie d'Asie centrale et de Transcaucasie

Selon le ministre russe des Affaires étrangères Sergueï Lavrov, l'Union européenne (UE) a décidé de chasser la Russie de l'Asie centrale et ne cherche pas à le cacher. Selon lui, les projets de l'UE ne se réaliseront pas, rapporte la chaîne de télévision 360, citant un extrait de son discours dans l'émission « Moscou, Kremlin, Poutine » du journaliste Pavel Zarubin.

« L'Union européenne ne cache pas son intention de nous restreindre et de nous expulser d'Asie centrale et du Caucase du Sud. Ils réussiront », a déclaré le ministre russe des Affaires étrangères.

Lavrov a rappelé que la Russie est liée à ces territoires par l'histoire et n'a pas l'intention de disparaître. « Nos partenaires et alliés le savent très bien », a-t-il précisé.

Résumé de la participation de l'Arménie à l'UNESCO

Le 7 novembre, la République d'Arménie a obtenu son deuxième mandat consécutif comme vice-présidente de la 42e session de la Conférence générale de l'UNESCO (les élections précédentes ont eu lieu en 2021).

Le ministre arménien des Affaires étrangères, Ararat Mirzoyan, a participé à cette 42e session de la Conférence générale à Paris, au cours de laquelle il a souligné les principaux sujets de la coopération de l'Arménie avec l'organisation ainsi que les questions de protection du patrimoine culturel et religieux arménien dans le Haut-Karabagh. Dans le cadre de la Conférence générale, Ararat Mirzoyan a eu une réunion avec Audrey Azoulay, directrice générale de l'UNESCO.

Une feuille de route de la Banque mondiale pour améliorer l'efficacité des dépenses publiques d'Arménie

Un nouveau rapport analytique de la Banque mondiale, la « Revue des dépenses publiques (PER) : Améliorer l'efficacité des envois », publié le 9 novembre, révèle des améliorations dans la performance budgétaire de l'Arménie au cours des deux dernières décennies et présente une feuille de route pour améliorer l'utilisation des dépenses publiques, en particulier dans les domaines des infrastructures, du transport routier, de la santé et de l'éducation.

Suite à la page 6

Possible réunion à Bruxelles entre Pachinian, Aliev et Michel

Le secrétaire du Conseil de sécurité arménien Armen Grigorian et le représentant spécial de l'Union européenne (UE) pour le Caucase du Sud et la crise en Géorgie Toivo Klaar discuteront à Bruxelles de la tenue d'une réunion au format Pachinian-Aliev-Michel.

Fin octobre, Toivo Klaar avait annoncé que la rencontre entre les dirigeants arménien et azerbaïdjanais n'aurait pas lieu, faute de temps.

Le secrétaire du Conseil de sécurité a confirmé le 10 novembre que l'Arménie est prête à une réunion à Bruxelles dans un format trilatéral.

« Nous l'avons dit auparavant et nous le disons maintenant : l'Arménie est prête. Autrement dit, lorsque cela est possible, les trois parties doivent parvenir à un accord. L'Arménie est tout à fait d'accord avec cela. Cette réunion aura lieu en vue d'un accord », a souligné Grigorian. Grigorian a ajouté n'être pas au courant d'une invitation à la partie russe.

L'Azerbaïdjan détruit une église arménienne à Hadrou

L'organisation internationale pour la protection du patrimoine caucasien, Héritage Caucase Watch (CHW), a publié un avertissement concernant la destruction de l'église arménienne de la région de Hadrou, en Artsakh occupé, qui documente la violation de la décision de la Cour internationale de Justice des Nations unies.

Au cours de l'été 2022, Héritage Caucase Watch a enregistré la destruction presque complète du village de Mokhrenes, dans la région de Hadrou, passé sous juridiction de l'Azerbaïdjan après la guerre de 44 jours en Artsakh en 2020. Parmi les structures détruites se trouvait également l'église arménienne Saint Sargis de Mokhrenes, construite aux XVIIIe et XIXe siècles, transformée pendant les années soviétiques, puis redevenue une église dans les années 1990 et est restée en usage jusqu'à ce que les Arméniens évacuent Mokhrenes.

La démolition de l'église Saint-Sargis ne semble pas être la dernière étape en termes d'intervention azerbaïdjanaise, puisque l'organisation a documenté des preuves de nouveaux travaux de construction.

L'organisation rappelle que l'Azerbaïdjan a l'obligation de protéger le patrimoine culturel arménien et d'empêcher toute tentative visant à effacer des siècles de vie culturelle et religieuse arménienne à Mokhrenes.

« La destruction de Saint Sargis de Mokhrenes en 2022 a été la première violation documentée de l'ordonnance provisoire indiquée par la Cour internationale de Justice en décembre 2021 », a écrit CHW.

Selon l'organisation, cette « mesure provisoire », issue de l'affaire en cours Arménie c. Azerbaïdjan, ordonnait à l'Azerbaïdjan de « prendre toutes les mesures nécessaires pour prévenir et punir les actes de vandalisme et de profanation affectant le patrimoine culturel arménien, y compris, mais sans s'y limiter, les églises et autres lieux de culte, monuments, cimetières et artefacts.

Une feuille...

Suite de la page 5

Le rapport sur l'examen des dépenses publiques montre que les réformes de la politique fiscale et de l'administration ont conduit à une augmentation de la collecte des recettes en Arménie, ce qui a permis au gouvernement de disposer de suffisamment de ressources pour endiguer ses dépenses et maintenir des niveaux d'endettement soutenables. Le rapport prévient cependant que l'efficacité des dépenses doit encore être améliorée et formule des recommandations spécifiques pour parfaire les dépenses en capital, modifier l'assistance sociale et les retraites et introduire une approche progressive des soins de santé universels.

L'une des principales conclusions du rapport est qu'une planification stratégique améliorée et l'utilisation de données et de décisions d'investissement public fondées sur des preuves amélioreront la qualité des dépenses d'investissement. Il mentionne également qu'il est nécessaire de parfaire le ciblage des groupes vulnérables pour que les dépenses sociales soient plus efficaces et efficientes, qui demeurent la deuxième dépense la plus importante de l'Arménie. Remédier aux inefficacités des dépenses de santé réduirait les coûts globaux des soins de santé et les dépenses personnelles, les plus élevées au monde, et créerait un tampon supplémentaire en cas de chocs ou de crises économiques.

« Améliorer à la fois le niveau des dépenses publiques et l'efficacité de la protection sociale et de la santé pourrait apporter des bénéfices durables. Ceci, à son tour, peut aboutir à une couverture plus large et meilleure des services sociaux, ainsi qu'à un meilleur ciblage des plus pauvres et des plus vulnérables », a déclaré Michal Rutkowski, directeur régional du développement humain de la Banque mondiale pour l'Europe et l'Asie centrale (ECA).

La CIJ rendra une ordonnance relative aux mesures provisoires contre l'Azerbaïdjan déposées par l'Arménie

Le vendredi 17 novembre 2023, la Cour internationale de Justice rendra son ordonnance sur la demande en indication de mesures conservatoires présentée par l'Arménie le 28 septembre 2023 dans l'affaire relative à l'Application de la Convention internationale sur l'élimination de toutes formes de discrimination raciale (Arménie c. Azerbaïdjan).

« Une audience publique aura lieu à 15 heures au Palais de la Paix à La Haye, au cours de laquelle la juge Joan Donoghue, présidente de la Cour, lira l'ordonnance de la Cour », indique le rapport.

Le 16 septembre 2021, l'Arménie a intenté une action en justice contre l'Azerbaïdjan pour violations de la Convention internationale sur l'élimination de toutes les formes de discrimination raciale.

Un monument du génocide arménien vandalisé au Royaume-Uni

Tatevik Grigorian, avocate arménienne vivant à Londres, a informé sur X (Twitter), que la croix commémorative des victimes du génocide arménien avait été vandalisée à Ealing, au Royaume-Uni. La police enquête.

Madame Grigorian avait assisté au dévoilement de cette croix en pierre fin septembre. Lors de cet événement, elle avait photographié et filmé des représentants des Loups gris ultranationalistes turcs tenant des drapeaux turcs et montrant leurs symboles fascistes avec leurs mains.

Un événement de lancement a accueilli une discussion d'experts au niveau ministériel sur le thème du développement du capital humain et sur la manière dont l'Arménie peut améliorer l'efficacité de ses dépenses dans les secteurs sociaux et de santé. Le panel était animé par Carolin Geginat, responsable de la Banque mondiale pour l'Arménie, avec la participation de Vahe Hovhannissian, ministre des Finances, Anahit Avanesian, ministre de la Santé, Anna Zhamakochian, vice-ministre du Travail et des Affaires sociales, et Michal Rutkowski, de la Banque mondiale.

« Il n'existe pas de structure dédiée au sein du gouvernement qui évalue l'efficacité et la productivité des dépenses publiques. Il existe des organismes compétents qui évaluent la base juridique de la décision relative aux dépenses publiques, surveillent l'exécution des tâches assignées, mais il nous reste encore beaucoup à faire en termes d'évaluation de l'efficacité des dépenses publiques. Nous comprenons parfaitement l'importance de cette question, et je remercie la Banque mondiale pour ce travail important et nous souhaite à tous une discussion fructueuse aujourd'hui », a déclaré le ministre des Finances Vahé Hovhannissian dans son discours d'ouverture.

Les conférenciers invités à l'événement ont discuté des enjeux et des solutions possibles pour un programme d'aide sociale mieux ciblé; les moyens de garantir des achats stratégiques dans le secteur de la santé, la régulation du marché pharmaceutique et la croissance des prix et les modèles et défis communs dans la mise en œuvre des réformes gouvernementales dans la région.

La Banque mondiale finance actuellement 10 projets en Arménie pour un montant total de 500 millions de dollars. Depuis sa création en Arménie en 1992, la Banque mondiale a fourni environ 2,7 milliards de dollars de l'Association internationale de développement (IDA) dont l'Arménie est devenue donatrice en 2023, de la Banque internationale pour la reconstruction et le développement (BIRD) et de fonds fiduciaires. La Banque mondiale est déterminée à poursuivre son soutien à l'Arménie dans son développement visant à réduire la pauvreté et à partager la prospérité.

ABAKA

ENGLISH SECTION

MONDAY NOVEMBER 20, 2023

Positive Neutrality: Between the Russian Bear and the American Eagle

Continued from previous issue

Will Armenia be sacrificed too?

If the West and Turkey aim for a common objective — eliminating Russia from the South Caucasus — they have different positions in relation to the territorial integrity of Armenia. France is unclear about its objectives, even as it champions Armenia. It is not the same for the United States, whose policy in the region, just as in the Middle East, is dictated by Israel (anyone who wants to understand what is happening in the region must read or reread the best-seller by John J. Mearsheimer and Stephen M. Walt: *The Israel Lobby and the U.S. Foreign Policy*). The US Department of State has reaffirmed its strong support for Armenia's sovereignty and territorial integrity but at the same time, its closest ally, Israel, leads the regional strategy.

Israel's next target is Iran. This fact has just been confirmed by Netanyahu and high-ranking military officials but also by the American administration. The Israeli media machine aims to convince the world that Iran is the real architect of the Hamas attack (a claim that is not confirmed by the Pentagon nor Secretary of State Blinken). In 2002, it was the neo-conservatives (Wolfowitz, Feith, Perle, Adelman, Woolsey, Libby, Bolton, Wurmser and Abrams) who convinced George W. Bush that Iraq had weapons of mass destruction (which was notoriously false) to justify the military invasion. The pro-Israeli lobbies have all discreetly but effectively supported this version in Washington DC.

The strategy to destabilize Iran rests on Azerbaijan. The latter has a double interest: to circulate freely in the south of Armenia and to reunite the Azeri peoples of Nakhichevan and North-West Iran with Azerbaijan. The interest for Israel is also twofold: Isolating Iran by cutting its geographical link with Armenia and agitating the Azeri population of Iran with the aim of disintegrating Iran and neutralizing its regional influence (Syria, Lebanon, Gaza).

As part of its strategic partnership with Azerbaijan, Israel has been complicit in the criminal enterprise of ethnic cleansing of the Armenian population of Karabakh, not only by supplying high-precision weapons for the last three years but also by advising its proven method: establishment of checkpoints, siege strategy, forced expulsion, arrest of leaders and the forced colonization of newly conquered territories to create a fait accompli on the ground, which would hinder the return of the displaced. The anti-Russian discourse in certain Armenian circles is not foreign to the cooperation established with neoconservative groups (John Bolton et al.), the American Enterprise Institute and Christian Zionists. These groups pursue objectives contrary to the security and sovereignty of Armenia as explained.

Others in Armenia and in the diaspora have bought into the vision of the West as a savior angel that would come to protect Armenia in the event of a Turkish-Azerbaijani aggression. The same miscalculation prevailed at different periods of Armenian recent history (End of 19th century until the genocide, Post genocide protection in Ottoman Empire until withdrawal of allied countries in 1922). Were this option to exist, the reaction time of Western powers would be operationally too late, given the smallness of the Armenian territory and the existence of two fronts.

The West will not engage militarily. It doesn't have the will nor the capacity. It should be remembered that Cyprus has been occupied by Turkey since 1974, and that Crimea, South Ossetia, Abkhazia and Transnistria have come under Russian control over the last 15 years. The fate of other Ukrainian regions is still uncertain. France has decided to initiate military cooperation through supplying defensive weapons and training military personnel. These means will not be operational for a certain time, the time necessary for an army to assimilate a new military doctrine, integrate new weapons into its defense system and train its personnel. Azerbaijan continues to purchase numerous weapons and has much more at its disposal.

Balancing of Relations between West and Russia

Bitterness reigns in all political circles in Armenia and in the diaspora over the fact that Russia has failed in its role as protector of the Armenians. This fact is indisputable but it is appropriate to recall several other facts that mitigate and nuance this assessment.

First, it is too easy to say that Russia has abandoned Nagorno-Karabakh. Armenia has never recognized the Republic of Artsakh statehood since 1991 and it did not resist its reintegration into Azerbaijan.

Second, the mandates of peacekeeping or interposition forces rarely include the use of military force against warring parties. The most tragic example of that was the failure of United Nations forces to prevent the genocide of the Bosnians of Srebrenica by Serbian paramilitary groups.

Cont'd on page 8

US Senator Bob Menendez: Our top priority must be to address the threats that Armenia continues to face

US Senator Bob Menendez (D-N.J.) on Monday delivered remarks on the Senate floor against the Armenian humanitarian crisis, and called for Congress to end support for the Azerbaijani government that perpetuated this assault.

"Wherever assaults are launched without warning whether it's Russia's unprovoked war in Ukraine, Azerbaijan's invasion of Nagorno-Karabakh, or Hamas' barbaric terrorist attack on Israel we must always stand with our allies as they seek justice for victims in a way that upholds human rights and follows the laws of war," Sen. Menendez said, in particular, from the Senate floor. "The eyes of the world are watching how the United States responds to these conflicts. And as we have done so many times before, we must leverage our position as a moral authority for good in order to deliver necessary aid to the affected regions."

"I submit to my colleagues that our top priority must be to stand in the breach and address the threats that Armenia continues to face," Bob Menendez stressed

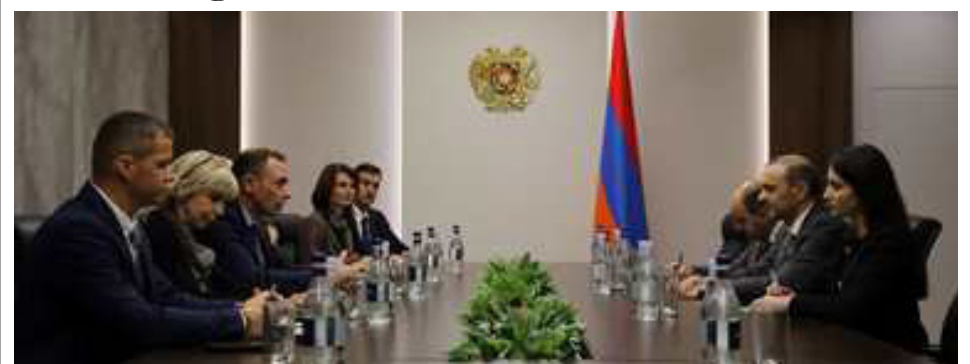
Paris mayor Anne Hidalgo joins demand to release 55 Armenian political prisoners in Azerbaijan

Together with [the mayor of Paris] Anne Hidalgo, we demanded the release of 55 Armenian political prisoners held by Azerbaijan. Co-chairman of the Coordinating Council of Armenian Organizations of France (CCAF), Mourad Papazian, wrote this on X.

Papazian added that Luis Moreno Ocampo, the former chief prosecutor of the International Criminal Court, also joined this demand.

Security Council chief lauds work of EU civilian monitoring mission in Armenia

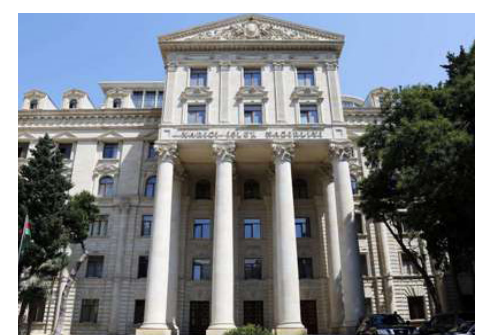
The Secretary of the Security Council of Armenia, Armen Grigoryan, on Tuesday received the fact-finding mission of the mid-term strategic assessment of the European Union civilian monitoring mission in Armenia (EUMA), led by the head of the Directorate for Peace, Partnerships and Crisis Management, Gilles Rostin.

The Secretary of the Security Council of Armenia lauded the work of the EUMA, and reaffirmed Armenia's readiness to continue providing assistance to the work of this mission, the Office Security Council informs Armenian News-NEWS.am.

The interlocutors highly appreciated the Armenia-EU partnership relations, and discussed possible ways of further cooperation.

Azerbaijan MFA accuses European Union of 'bias' and 'double standards'

The accusations against Azerbaijan, deliberately distorting the realities in the region, voiced by Josep Borrell, the EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy, at the press conference in Brussels on November 13, 2023, following the Foreign Affairs Council, are completely inadequate and unacceptable. This is noted in a statement issued by the Ministry of Foreign Affairs (MFA) of Azerbaijan.

Cont'd on page 8

Ambassador: Poland supports Armenia territorial integrity, sovereignty

The government of Poland supports Armenia's territorial integrity and sovereignty, and it wants Armenians to live in peace in their internationally recognized territory, Ambassador of Poland to Armenia Piotr Skwieceński has said, Armenpress reported.

Skwieceński told reporters Tuesday that Poland was one of the first countries to provide financial and material support to Armenia to help meet the needs of the forcibly displaced persons from Nagorno-Karabakh after the "tragic events" in September, when Azerbaijan launched a military attack in Nagorno-Karabakh, causing the exodus of over 100,000 Armenians.

Commenting on the EU Foreign Affairs Council's decision to start negotiations around visa liberalization with Armenia, the Polish diplomat expressed support to this initiative, and emphasized that Poland is definitely not a country creating problems for Armenia in this matter.

"As you know, the negotiations around visa liberalization with Armenia are already in process, and I hope that we will eventually reach this goal and the visa liberalization will become reality," said the ambassador.

Levon Kocharyan sworn in as MP

Levon Kocharyan, the younger son of Armenia's second President Robert Kocharyan, was sworn in as the opposition Hayastan bloc's new MP at a parliament session on Tuesday.

Kocharyan was approved as an MP by the Central Electoral Commission on 6 November and was released from pre-trial detention.

The move came two weeks after Hayastan MP Armen Charchyan submitted resignation. The three candidates above Levon Kocharyan on the Hayastan alliance's 2021 electoral list formally refused to take up the vacant seat.

Levon Kocharyan was arrested during anti-government protests in Yerevan on September 22 and charged with assaulting police officers strongly denied by him as politically motivated.

Positive Neutrality... Cont'd From page 7

Third, Armenia cannot take the risk of completely divorcing itself from Russia in a period of such acute regional and international turbulence. More than half of the country's economy depends on Russia (banking system and exports), while even more importantly, energy supplies are 100 percent under Russia's control. The nuclear power plant and mining operations are also under Russian control. Its borders are still guarded by Russia and long-term military cooperation agreements were signed in 2010 and 2013.

Separating completely from Russia today means handing over the keys of Armenia to Turkey. A Russian presence allows the deadlines to be pushed back, giving Armenia time to strengthen itself militarily and develop a new foreign policy.

Fourth, one needs to be more measured about what will ultimately emerge from the current international crises. The effects of the moral failure of the West (United States and Europeans) must not be neglected. They are less credible due to their proper violation of the values they impose to others. The destruction of international public order and the challenge to Western hegemony mainly the American one by the rest of the world, are also key factors.

West Losing Moral Legitimacy

Is Russia less respectable than the United States? It is in terms of democracy and rule of law. It is not in terms of violations of international law? The war between Russia and Ukraine ap-

pears to be a balanced war compared to Israel's completely asymmetrical war and disproportionate military response in Gaza. Hamas has committed indiscriminate terrorist acts, which constitutes a fundamental error and a reprehensible act that deserved a targeted reaction. However, the trapped civilian population is the main victim of the internationally wrongful collective punishment by Israel. One must understand that the Palestinian youth are desperate because they have always lived in conditions of siege, humiliation, bombing, and are offered no political perspective. They prefer to die resisting. Hamas' influence grew out of Israel's intentional policy of rejecting any diplomatic solution based on the two-State principle on the basis of pre-1967 borders. Israel has systematically sabotaged all efforts in this direction, weakened or eliminated those who could have negotiated a peace plan. The sixteen-year siege of Gaza (this territory was already an open-air prison because the border with Egypt is under Israeli control) has strengthened Hamas.

Religion has nothing to do with the roots of the conflict. The designs are above all nationalist and the ambitions are territorial: the ongoing destruction of Gaza has two objectives: the first one is to destroy the visible and underground infrastructures of Hamas and the combatants; by doing so, the territory becomes uninhabitable and this forces its Palestinian population to leave it: a second "Nakba" is underway. The annexation of the territory may well be Israel's second objective.

The parallel between the processes of forced displacement of the native populations of Artsakh and Gaza is striking. But in their implementation, that of Presi-

Georgia confirms transit of French armored vehicles to Armenia

The APM Terminals Poti company has confirmed to the Georgian service of RFE/RL the transit of French weapons to Armenia through the Poti Sea Port of Georgia. It is about the "Bastion" armored vehicles, the media report.

"In this particular case, the cargo was received from the EU country, France, and sent to Armenia, a country on which sanctions do not apply. In addition, in the absence of clear instructions and restrictions from the Government of Georgia, APM Terminals Poti is deprived of the chance to unreasonably refuse to accept cargo (which is not under sanctions)," said, in a statement, the aforesaid company that runs the Poti Sea Port.

Azerbaijan... Cont'd From page 7

The MFA added that these "accusations made by the EU representative, who failed to make any effort to persuade Armenia to act in line with the norms and principles of international law, constitute a threat to Azerbaijan's territorial integrity and sovereignty."

The Azerbaijan MFA once again reminds that "both the 44-day Patriotic War and the 24-hour anti-terror measures of September of this year were carried out on Azerbaijan's sovereign territory. Azerbaijan has regained its sovereignty by legitimate means within the norms and principles of international law."

The statement noted that "Against the backdrop of EU member states facing aggressive separatist tendencies, attempts by the EU foreign policy body to incite separatism in the territory of Azerbaijan with regard to our country's just struggle against existing threats in its sovereign territories are a source of serious concern."

"The EU's attempts to supply Armenia with weaponry and thereby support its insidious militarization policy that undermines peace and stability in our region, encourages a policy leading to new confrontations in the region, that lays a responsibility on EU. Plans to employ the European Peace Facility, which, among other areas, implies the buildup of military capabilities, serve to exacerbate tensions in the region.

"We stress once more that use of threatening language with Azerbaijan is unacceptable, and any unfriendly conduct will not result in a beneficial outcome and will be effectively responded to," added the statement by the Ministry of Foreign Affairs of Azerbaijan.

dents Erdogan and Aliyev could almost earn them the qualification of humanists.

France, Europe and foremost the United States bear heavy political, moral and legal responsibility in the conflicts in Nagorno-Karabakh and Gaza. They are complicit in the crimes committed: ethnic cleansing and violation of international humanitarian law. These are serious and blatant violations of peremptory norms of international law.

We are also witnessing an unprecedented repression of civil and political rights and freedoms at the domestic level: banning of gatherings in support of the Palestinian population and arrests of demonstrators. The assimilation of criticism of the State of Israel to anti-Semitism has reached a new level. Students and professors are threatened with sanctions from their universities, due to pressure from donors.

The restructuring of the international order will take place and it is not certain that the United States and the Europeans will emerge victorious because their moral legitimacy is collapsing and resentment against them is increasing; their abysmal public debt will force them to stop financing the wars waged by their permanent or circumstantial allies; their disastrous policies in Africa, Asia and the Middle East trigger crises and increase the flow of migrants towards Europe, a process that will increase political and social tensions within European states and encourage a political refocusing towards nationalist and xenophobic parties.

Hence pro-American statements in Armenia deserve to be more nuanced and the Executive's political decisions must be temporized. The Prime Minister, usually provocative, looks wiser.

He has been criticizing Russia but in an objective and measured manner because he does not close the door to constructive dialogue. Could the silence of the opposition in recent months and their resignation as to the forced evacuation of Karabakh be a sign of a national political consensus?

In the current state of the regional and international crises, and in consideration of West's moral bankruptcy and weakening, Armenia should keep a balanced policy in its relations with the Eastern bloc (Russia, Iran, India, China) and Western powers (Europe, France, Canada, United States). It should also establish a government of national unity and develop a strategy of positive neutrality if it wishes to protect its territorial integrity and preserve the chances of Armenians returning to Artsakh under negotiated guarantees. The loss of Southern Armenia would be the end of Armenia, because the Armenian population, already prey to strong emigration would otherwise no longer see a viable future. The numbers suggest a dangerous trend: an expert report on demographic issues, presented at the Future Armenian Convention in March 2023 in Yerevan, indicates that at the current pace of depopulation, the Armenian population would reach 1.9 million in 2050 and 1 million in 2100.

(Philippe Raffi Kalfayan based in Paris, is a lawyer, lecturer in international law and a former secretary general of FIDH (International Federation of Human Rights), who has earned a Ph.D. in international law. He is a regular columnist for the Armenian Mirror-Spectator.)

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԸ 10 ՄԻԼԻՈՆ ԵՒՐՕ ԴՐԱՄԱՇՆՈՐԻՉ ՍՏԱՑԱԲ ՍԻՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻՆ ՄԵՋ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՒ ԵՆՈՒՄ

«Հայաստանի մանուկներ» հիմնադրամը (ՔՈԱՑ) Եւրոպական յանձնախումբին կողմէ Եւրոպական Ներդրումային դրամատան միջոցով ստացաւ 10 միլիոն եւրո Ներդրումային դրամաշնորհ՝ Սինիքի մարզին մէջ երկու ՔՈԱՑ ՍՄԱՐԹ կեդրոն հիմնելու նպատակով: Հոկտեմբեր 25-ին Պրիսթեյի մէջ Եւրոպական Միութեան յանձնակատար Օլիվեր Վարիէլը եւ Եւրոպական Ներդրումային դրամատան փոխնախագահ Թոմաս Օստրոսը ստորագրեցին դրամաշնորհի յատկացման համաձայնագիրին վերջնականացման յայտարարութիւնը: Արարողութեան ներկայ գտնուեցան՝ Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեանը, «Հայաստանի մանուկներ» հիմնադրամի տնօրէն Արա Բարսամը եւ գործադիր տնօրէն Լիանա Ղալթաղչեանը:

Այս համագործակցութիւնը կարելիութիւն պիտի ընձեռէ Սինիքի մարզի երեխաներուն ստանալ միջազգային չափանիշներուն համապատասխան արտադրողական կրթութիւն, մասնաւորապէս՝ Կապան եւ Գորիս համայնքներուն մէջ, ուր պիտի կառուցուին ոչ դասական կրթութեան եւ ուսուցիչներու վերապատրաստման երկու գերծամանակակից ՔՈԱՑ ՍՄԱՐԹ կեդրոններ:

3-18 տարեկան անլի քան 6 հազար երեխայ եւ երիտասարդ կարելիութիւն պիտի ունենան ներգրաւուելու տարբեր ուղղութեամբ կրթական ծրագիրներու մէջ, որոնց կարգին՝ օտար լեզուներ, ձեռներեցութիւն, ճարտարագիտութիւն, աթլէթ: Հասանելի պիտի ըլլան նաեւ ընկերային եւ հոգեբանական անվճար ծառայութիւններ, միջազգային փորձագէտներու կողմէ պիտի իրականացուին դասընթացքներ:

2018 թուականին Լոռիի մարզին մէջ գործարկուած ՔՈԱՑ ՍՄԱՐԹ կեդրոնը ոչ դասական կրթութեան յաջողած նախաձեռնութեան վառ օրինակ է, որ նըպաստած է Հայաստանի գիւղական համայնքներուն մէջ կրթութեան բարելաւման եւ զարգացման: Իր գործունէութեան 5 տարիներուն ընթացքին Լոռիի ՍՄԱՐԹ կեդրոնը սպասարկած է անլի քան 4 հազար ուսանողի՝ 28 բնակավայրէ:

Սինիքի մէջ երկու ՍՄԱՐԹ կեդրոններու ստեղծումը սերտօրէն կապուած է «Ներդրումներ կրթութեան մէջ, յատկապէս՝ Սինիքի մարզին մէջ» նախաձեռնութեան հետ՝ իբրեւ Եւրոպական Միութեան Արեւելեան գործընկերութեան Հայաստանի համար տնտեսական եւ Ներդրումային ծրագրի բաղադրիչ: Անկախ նաեւ կը հանդիսանայ «Դիմակայուն Սինիք թիմ Եւրոպա» նախաձեռնութեան անբաժանելի մասը, որուն ծիրին մէջ աջակցութիւն պիտի տրամադրուի Հայաստանի հարաւային շրջաններու ընկերային-տնտեսական դիմակայութեան բարձրացման. այս տարածաշրջանը ամենէն անլի տուժած է 2020-ի ռազմական գործողութիւններէն եւ 2023 Սեպտեմբերին արցախահայերու զանգուածային տեղահանութենէն:

ԻՐԱՆԻ ԴԵՍՊՈՒՆ. «ՆԱԽՈՐԴ ՏԱՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՐԱՆԻ ՄԻՋԵՒ ԱՌԵՏՐԱՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹԵԱՆ ԾԱԲԱԸ 711 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈՒՐ ԿԱԶՄԱԾ Է»

Հայաստանի մէջ Իրանի դեսպան Մեհտի Սոպհանին, Սիվիլ Նեթին տըրաւ հարցազրոյցին ըսած է, որ Հայաստան ու Իրան կրնան անլիցնել «կազմելեկտրական ուժի դիմաց» ծրագիրին ծաւալները:

«Երկու երկիրներու միջեւ առկայ է կազմելեկտրական ամիս առաջ երկարաձգեցիկ «կազմելեկտրական ուժի դիմաց» պայմանագիրը: Ատիկա երկու երկիրներու յարաբերութիւններուն մէջ մեծ եւ ռազմավարական քայլ էր: Այդ պայմանագիրին շնորհիւ մենք պիտի կարենանք անլիցնել Հայաստանէն էլեկտրական ուժի ներմուծումը կազմելեկտրական, եռապատկել կամ նոյնիսկ քառապատկել անլիկա: Շատ լաւ ծրագիրներ ունինք Հայաստանի հետ: Ունինք երրորդ էլեկտրահաղորդման գիծը, որ յոյսով եմ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին անարտին կը հասնի», ըսած է Իրանի դեսպանը:

Դեսպանը յիշեցուցած է, որ նախորդ տարի Հայաստանի եւ Իրանի միջեւ

Շար. - էջ 10

ՅԱԿՈԲ ԱՐՇԱԿԵԱՆ. «ՃԱՆԱԳԱՐՅՆԵՐՈՒ ԱՊԱՇՐՋԱՓՎԿՈՒՄԸ ԿՐՆԱՅ ԾԱՌԱՅԵԼ ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՅԸ՝ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒՆ, ԿԱՍՊԻՑ ԾՈՎԸ՝ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ ԾՈՎՈՒՆ ՄԻԱՑՆՈՂ ԽԱՉՄԵՐՈՒԿ»

Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի նախագահի տեղակալ Յակոբ Արշակեանին գլխաւորած պատուիրակութիւնը, որուն կազմին մէջ ընդգրկուած են ՀՀ Ազգային Ժողովի Հայաստան-Սուրիա բարեկամական խումբի անդամներ Ռուստամ Պաքոյեան, Շիրակ Թորոսեան եւ Արէն Մկրտչեան, աշխատանքային այցելութեամբ Սուրիա գտնուած են:

Պատուիրակութեան անդամները հանդիպած են Սուրիոյ Ժողովրդական խորհրդարանի նախագահ Համմուտա Սապպաղի հետ:

Շնորհակալութիւն յայտնելով հրաւերին եւ ջերմ ընդունելութեան համար՝ ՀՀ Ազգային Ժողովի նախագահի տեղակալը ընդգծած է, որ Սուրիան Հայաստանին եւ Հայ Ժողովուրդին համար իւրայատուկ նշանակութիւն ու դերակատարութիւն ունի: Ան գոհունակութեամբ արձանագրած է Սուրիոյ հետ անախտական ջերմ եւ գործընկերային յարաբերութիւնները՝ խարսխուած մեր Ժողովուրդներու դարաւոր պատմական կապերուն, բարի կամքի եւ փոխվստահութեան ամուր հիմքերուն վրայ:

Անդրադառնալով սուրիական ճգնաժամին՝ Ազգային Ժողովի փոխ խօսնակը նշած է, որ ճգնաժամի առաջին իսկ օրէն Հայաստան հանդէս եկած է Սուրիոյ միասնութեան եւ ինքնիշխանութեան պահպանման ու համապարփակ երկխօսութեամբ հարցի կարգաւորման ի նպաստ:

«2019-էն ի վեր Սուրիոյ մէջ հայկական մարդասիրական առաքելութիւնը ակնանագրած է գիւղատնտեսական նշանակութեան գրեթէ 2.400.000 քմ տարածք, ինչպէս նաեւ բժշկական օգնութիւն ցուցաբերած է անլի քան 60.000 բնակիչի: Բացի անկէ, Հայաստան Փետրուար 2023-ին տեղի ունեցած աներիչ երկրաշարժին ընթացքին կանգնեցաւ Սուրիոյ բարեկամ Ժողովուրդին կողքին՝ ուղարկելով մօտ 55 թոն մարդասիրական օգնութիւն», յայտնած է փոխ խօսնակը:

Հանդիպումի ընթացքին հանգամանալից կերպով ներկայացուած է Հարաւ կովկասեան տարածաշրջանի ներկայ իրավիճակը, քննարկուած է տարածաշրջանի մէջ տեսական խաղաղութեան հասնելու անհրաժեշտութիւնը:

«Կ'ուզեմ յատուկ ընդգծել, որ հակառակ բոլոր բարդութիւններուն եւ մարտահրաւերներուն, Հայաստանի Հանրապետութիւնը ունի քաղաքական կամք՝ ուղղուելու խաղաղութեան ճանապարհով: Մենք ատիկա կարելի կը համարենք երկու կողմերու ինքնիշխանութեան, տարածքային ամբողջականութեան, ինչպէս նաեւ ուժի եւ ուժի սպառնալիքի բացառման սկզբունքներուն հիման վրայ: Ծանապարհներու ապաշրջափակումը մեր տարածաշրջանին մէջ կրնայ ծառայել Պարսից ծոցը Սեւ ծովին եւ Կասպից ծովը Միջերկրական ծովին միացնող մէկ խաչմերուկ, զոր կ'անուանենք «խաղաղութեան խաչմերուկ», շեշտած է Ազգային Ժողովի փոխ խօսնակը:

Սուրիոյ խորհրդարանի նախագահ Համմուտա Սապպաղ խօսած է երկու երկիրներու եւ Ժողովուրդներու դարաւոր բարեկամութեան մասին, կարեւոր համարած է Սուրիոյ հայ համայնքի դերն ու նշանակութիւնը կառավարման հարցերէն մինչեւ տնտեսական եւ մշակութային կեանքին մէջ:

Խօսելով խաղաղութեան մասին՝ նախագահ Սապպաղ ընդգծած է, որ իրենք կը բաժնեկցին ինքնիշխանութեան, տարածքային ամբողջականութեան, ինչպէս նաեւ ուժի եւ ուժի սպառնալիքի բացառման սկզբունքներու կարեւորութիւնը:

ԼՈՒԻՍ ՄՈՐԵՆՕ...

Շար. - էջ 1 - ԷՆ

ծաւալներով նման չէ հոլոքոսթին կամ Հայոց Ցեղասպանութեան, բայց ամէն պարագայի, ցեղասպանութիւն է, ինչպէս Համասի յարձակումը Իսրայելի վրայ:

Իրաւական տեսանկիւնէ ատիկա ցեղասպանութիւն է, եւ պետութիւնը ունի իրաւական պարտաւորութիւն՝ կանխելու ցեղասպանութիւնը: Այդ պատճառով շատ կարեւոր է, որ Իսրայելը դադարեցնէ զէնքի տրամադրումը Ատրպէյճանին, որ ԱՄՆ-ը դադարեցնէ ֆինանսական օգնութիւնը Ատրպէյճանին: Անոնք այն ազդակներն են, որ Ալիւրը կը հասկնայ: Ի հարկէ, ի վերջոյ մարդիկ իրենք կ'որոշեն՝ ինչ պիտի ընեն: Մենք պիտի անլի լաւ աշխատինք, անլի լաւ տեղեկացնենք անոնց», - ընդգծած է Օգամպոն:

Նախկին դատախազին կարծիքով՝ հիմա պէտք է ամէն ինչ ընել, որ Ատրպէյճանը ազատ արձակէ Պաքոյի մէջ պատանդ պահուող բոլոր անձերը:

«Հիմա առաջնահերթութիւնը պէտք է ըլլայ ոչ թէ Ալիւրին ստիպելը, որ ան կանգ առնէ, չյարձակի, այլ վերադարձնէ Ղարաբաղը այս մարդոց, եւ ազատ արձակէ Պաքոյի մէջ պատանդ պահուող բոլոր անձերը: Ալիւրը 55 մարդ կը պահէ բանտի մէջ, որոնց 16-ը գերեվարուած է Սեպտեմբերի յարձակումէն ետք: Անոնք մէկ մասը քաղաքական գործիչներ են, ուրիշներ՝ սովորական մարդիկ, մէկ մասն ալ զինուորականներ: Անոնցմէ ոչ մէկը ազատ կ'արձակուի առանց միջազգային կառոյցներու եւ այլ երկիրներու ուժեղ ճնշման, քանի որ Ատրպէյճանի մէջ անկախ դատական համակարգ չկայ: Ոչ մէկ դատաւոր Ատրպէյճանի մէջ Ալիւրին հակառակ կ'երթայ:

Պետական բաժանմունքը 2022-ի իր զեկոյցին մէջ կը նշէ, որ Ատրպէյճանի մէջ անկախ դատական համակարգ չկայ: Ուստի այսօր Ատրպէյճանի բանտներուն մէջ գտնուող այս մարդիկ ցեղասպանութեան գոհեր են: Անոնք բանտերու մէջ են առանց պատճառի, անոնք ատրպէյճանական բանտերուն մէջ են, որպէսզի ազդակ ուղարկուի հայերուն, որ եթէ դուք վերադառնաք Լեռնային Ղարաբաղ՝ պիտի ենթարկուիք կտտանքներու, պիտի ձերբակալուիք կամ սպաննուիք: Ահա թէ ինչու այս 55 պատանդները կը պահուին Պաքոյի բանտերուն մէջ», - եզրափակած է Օգամպոն:

19 DAYS
MARCH 16 TO APRIL 3RD 2024

EASTER TOUR TO EGYPT

Cairo, Alexandria, Aswan, Abu Simbel, Luxor, Hurghada

A unique opportunity to visit
PHARAOH'S LAND

Open to all from anywhere in the world

Kayané (514) 983-4759 - Nora (438) 889-4743

Tekeyan (514) 747-6680
centretekeyan@bellnet.ca

LIMITED SPACE
\$US 3475*
(land cost + 2 interior flights)

ՎՇՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Խոր կսկիծով տեղեկացանք տխուր մահը Գահիրեի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ տիկնանց խնամակալութեան երկարամեայ նախկին աստենապետուհի՝

ՍԱԳՐՈՒՅԻ ԱՐԹԻՆԵԱՆ-Ի (ծնեալ Արզումանեան)

Թերեան Մշակութային Միութեան եւ «Ապագայ» շաբաթաթերթի վարչութիւններն ու բոլոր անդամները, կու գան իրենց խորին ցաւակցութիւնները յայտնելու, հանգուցեալի զաակներուն, անոր Քրոջ տիկին Մարօ Փաթթութեանի, եղբայրներուն տէր Զաւէն Աւագ Քիւնյ. Արզումանեանին (ԱՄՆ) եւ Յակոբ Արզումանեանին, ինչպէս նաեւ տիկին Սիմա Արզումանեանին եւ համայն Արզումանեան, Արթինեան, Գազազեան, Փաթթութեան եւ Նշանեան ընտանեկան պարագաներուն:

Այս տխուր առիթով «Ապագայ» շաբաթաթերթին կը նուիրեն՝ տիկին Մարօ Փաթթութեան 200 տոլար, տիկին Սիմա Արզումանեան, տիար Յակոբ Արզումանեան 100-ական տոլար:

ԻՐԱՆԻ...

Շար. - էջ 9 - ԷՆ

առեւտրաշրջանառութեան ծաւալը 711 միլիոն տոլար կազմած է: Ան յոյս յայտնած է, որ այս տարի այդ թիւը մօտ մէկ միլիարդ կը հասնի:

«Կայ նաեւ Ազարակ-Քաջարան 32 քիլոմէթրոնց ճանապարհի նախագիծը, որ նոյնպէս ռազմավարական կարեւորութիւն ունի եւ ամենամեծ նախագիծն է, որ կնքուած է Հայաստանի կառավարութեան եւ իրանական ընկերութիւններու միջեւ: Մենք միշտ խրախուսած ենք այլ իրանական ընկերութիւններ եւս, որ գան Հայաստան եւ օգտուին Հայաստանի մէջ աշխատանքի լաւ կարելիութիւններէն, այստեղ արտադրեն եւ արտահանեն այլ երկիրներ: Ընդհանուր առմամբ, կրնամ ըսել, որ մեր առեւտրային եւ տնտեսական կապերը զարգացման լաւ աշխուժութիւն ունին եւ մենք վճռականօրէն պիտի շարունակենք այդ ուղին», ըսած է Իրանի դեսպանը:

Tekeyan Cultural Association

SPONSOR A TEACHER

2023

in Armenia and five villages in Artsakh

Since its inception in 2001, the TCA Sponsor a Teacher program has raised \$828,060 and reached out to 7,253 teachers and school staff in Armenia and Artsakh.

Yes, I want to sponsor teachers in Armenia and Artsakh to continue helping them educate the children, our future leaders. I would like to have the teacher's name and address.

\$200 \$400 \$600 other _____

Name _____

Address _____

City _____ State _____ Zip _____

Email _____

Make check payable to: Tekeyan Cultural Association
Memo: Sponsor a Teacher
Mail your check to:
TCA Sponsor a Teacher
5326 Val Verde, Houston, TX 77056

YOUR DONATION IS TAX DEDUCTIBLE